

Транспортна логістика як умова ефективного ведення міжнародного бізнесу

Міжнародний бізнес – одна із рушійних сил економічної глобалізації. Це виявляється в поширенні підприємницької діяльності за межі національної економіки. Управління міжнародним бізнесом здійснюється в різноманітних сферах, серед яких дедалі вагомніше місце займає менеджмент логістики як організаційний процес формування й управління системою обслуговування різних сегментів світового ринку. Менеджмент логістики включає управління постачанням, внутрішньовиробничу логістику та логістику збуту (розподілу). У кожній із вказаних підсистем представлена транспортна логістика, яка є своєрідним інтегруючим началом у загальній системі логістики. В Україні розвиток та ефективність ведення міжнародного бізнесу значною мірою визначатимуться освоєнням методів управління міжнародною транспортною логістикою, що передбачає дослідження її змісту та особливостей.

Ключові слова: логістична система, транспортна логістика, міжнародний бізнес.

Постановка наукової проблеми та її значення. Загострення конкурентної боротьби на світових ринках товарів і послуг обумовлює пошук шляхів підвищення ефективності міжнародного бізнесу українських підприємств. Одним із них є використання менеджменту міжнародної транспортної логістики, становлення якої відбувається в Україні. Це передбачає дослідження місця транспортної логістики в системі менеджменту, обґрунтування заходів її використання для зміцнення конкурентних позицій українських суб'єктів господарювання.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Питання транспортної логістики в контексті міжнародного бізнесу та євроінтеграційних процесів ґрунтовно досліджували українські вчені (І. Г. Смирнов, В. С. Новицький, Є. В. Крикавський, А. Г. Кальченко, Н. В. Рум'янцев, Є. Т. Скорик, О. М. Тридід й інші), які розглядали цю проблему, ґрунтуючись на досвіді країн із розвинутою ринковою економікою. Тому перед вітчизняними фахівцями постають завдання оцінки доцільності впровадження та визначення ступеня адаптації цього досвіду стосовно практики зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств.

Мета статті – дослідження ролі транспортної логістики як важливої умови ефективного ведення міжнародного бізнесу українськими підприємствами. Для реалізації зазначеної мети потрібно розв'язати такі **завдання**: дослідити теоретичні засади міжнародної транспортної логістики в системі міжнародного менеджменту; структурувати наявну нормативно-правову базу розвитку міжнародної транспортної логістики в ЄС та Україні; розглянути основні напрями транспортно-логістичної стратегії Європейського Союзу та перспективи їх урахування в розвитку транспортно-логістичної системи України.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Одна з рушійних сил економічної глобалізації – міжнародний бізнес, що виявляється в поширенні сфери підприємницької діяльності господарюючого суб'єкта за межі окремої країни. Міжнародний бізнес охоплює процеси міжнародного виробництва, обміну товарами й послугами, капіталом та робочою силою. Управління процесами, притаманними міжнародному бізнесу, виокремилася в окрему функціональну сферу – міжнародний менеджмент, що включає систему методів управління, спрямованих на утримання, розвиток і використання конкурентних переваг у різних країнах із метою підвищення ефективності виробництва, забезпечення стабільних конкурентних позицій фірми (компанії) на світових ринках.

У сучасній системі міжнародного менеджменту особливе місце належить менеджерам із логістики, що являє собою організаційний процес формування й управління системою обслуговування різних сегментів світового ринку [3, с. 12]. Термін «логістика» (від грецької «мистецтво обчислювати» або «прикладна математика») уперше використано у військовій справі. Він став поширеним на початку XIX ст. У сучасному трактуванні логістика – наука про планування, організацію, управління, контроль і регулювання руху матеріальних та інформаційних потоків у просторі й часі від їх первинного джерела. При цьому в межах логістики виділяють такі підсистеми: 1) логістика, пов'язана із забезпеченням виробництва матеріалами (закупівельна логістика); 2) виробнича логістика; 3) збутова (маркетингова або розподільча логістика); 4) транспортна логістика, яка є внутрішнім елементом кожної із згаданих вище підсистем [2, с. 400, 402].

В умовах інтенсифікації процесів міжнародної економічної взаємодії роль підсистеми транспортної логістики актуалізується. Це обумовлено, по-перше, великою часткою транспортних витрат у загальному складі логістичних витрат і, по-друге, неможливістю організації та існування матеріального потоку без транспортування. Отже, міжнародна транспортна логістика – це така сфера логістики, що оптимізує логістичні операції на шляху матеріального потоку від постачальника до кінцевого споживача, здійснюється із застосуванням транспортних засобів із виходом за межі національних економічних систем [8, с. 20].

Місце транспортної логістики в загальній логістичній системі можна зобразити таким чином (див. рис. 1):

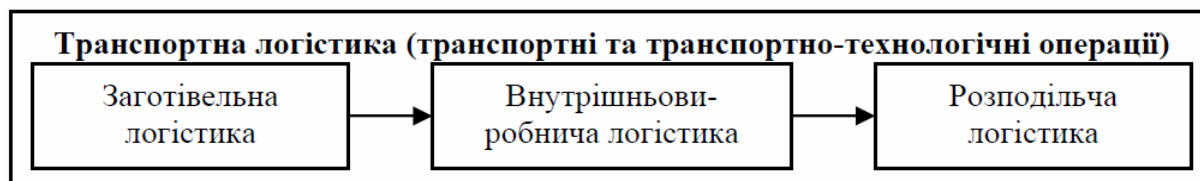

Рис. 1. Схема взаємозв'язку заготівельної, внутрішньовиробничої, розподільчої й транспортної логістики [10, с. 58]

Очевидно, що транспортна логістика здійснює інтегруючу функцію, предмет якої – транспортні та транспортно-технологічні операції, що забезпечують постачання (заготівельну логістику), виробництво (внутрішньовиробничу логістику) і збут продукції (розподільчу логістику).

У процесі еволюції світового господарства, міжнародного бізнесу та логістики виник термін «глобальна логістика», що означає стратегію й тактику створення, зазвичай, стійких макрологістичних систем, що зв'язують бізнес-структури різних країн світу на основі розподілу праці, партнерства та кооперації у формі договорів, угод, загальних планів, підтримуваних на міждержавному рівні. Відомі приклади успішного формування макрологістичних регіональних структур і систем у країнах Європейського Союзу, Південно-Східної Азії, Північної Америки. Цьому сприяють подібність політичних систем, устроїв життя населення, традицій, практика користування спільними джерелами енергії й сировинними ресурсами, зв'язаність комунікацій, відсутність торговельних і митних бар'єрів.

Міжнародний поділ праці та кооперація привели до створення й використання в транснаціональному бізнесі глобальних логістичних каналів і ланцюгів. Перспективи їх розвитку пов'язані з можливим збільшенням віддачі на вкладений капітал, нижчими тарифами логістичних посередників в інших країнах, кращими фінансовими умовами. Створенню логістичних каналів сприяють великі міжнародні транспортно-експедиторські фірми, страхові компанії, що використовують глобальні телекомунікаційні мережі.

Істотне значення для реалізації глобальної логістики мають процедури дерегулювання, що проводяться багатьма країнами для зняття торговельних, митних, транспортних і фінансових бар'єрів на шляху розвитку міжнародних торговельних, соціально-політичних та економічних відносин. Однак низка бар'єрів на шляху розвитку глобальної логістики залишається внаслідок існування різних політичних систем, нерівномірності економічних і соціальних рівнів розвитку країн (між ЄС та Росією; США і ЄС, США й Мексикою, країнами ЄС і Центральної Азії, США та Японією). У глобальній логістиці потрібно відзначити й міжнародну конкуренцію, обмеження на розподільчі мережі транснаціональних корпорацій, існування фінансових бар'єрів, пов'язаних із податковою, митною, торговельною політикою держав, обмеженнями на увезення капіталу [1, с. 4].

Експортно-імпорتنі операції в глобальних логістичних системах, як правило, пов'язані з більшим, ніж у звичайному логістичному менеджменті, обсягом інформації, складнішим документо-обігом і вимагають державного регулювання. Розвиток логістики й міжнародного бізнесу є нині взаємозалежними процесами.

Значна частина логістичних операцій на шляху руху матеріального потоку від первинного джерела сировини до кінцевого споживання здійснюється із застосуванням різних транспортних засобів. Витрати на виконання цих операцій складають до 50 % від суми загальних витрат на логістику. Одна з причин низької конкурентоспроможності продукції, виробленої в Україні, – високі витрати на транспортну логістику, величина яких у 2–3 рази перевищує рівень розвинутих країн.

Міжнародна транспортно-логістична послуга є порівняно новою для України, оскільки полягає не просто в традиційному перевезенні вантажу з однієї до іншої країни, а охоплює комплекс логічних операцій: інтер- та мультимодальні перевезення, митна очистка, складування й зберігання вантажів, їх обробка (консолідація, комплектація тощо), які утворюють логістичний продукт [6, с. 95]. Саме тому формування структури транспортно-логістичної системи України не є завершеним. Однак можна назвати базисні елементи формування її конструкції, представлені п'ятьма рівнями логістичної взаємодії:

I – взаємодія об'єктів транспортно-логістичної інфраструктури (термінальні та вантажні комплекси, складські господарства, підприємства різних видів транспорту та транспортно-логістичного сервісу тощо);

II – транспортно-логістичні центри місцевого, регіонального та міжнародного призначення;

III – регіональні транспортно-логістичні системи;

IV – транспортно-логістичні кластери;

V – інтегрована транспортно-логістична система України (підсистема економічної системи країни та міжнародних транспортно-логістичних систем) [7, с. 215].

Основні завдання міжнародної транспортної логістики на національному та регіональному рівнях коригуються в контексті завдань функціонування глобальної логістичної системи, до яких відносять створення комплексних інтегрованих систем матеріальних, інформаційних й інших потоків; стратегічне узгодження, планування та контроль за використанням логістичних потужностей сфер виробництва й обігу; постійне вдосконалювання логістичної концепції в межах обраної стратегії в ринковому середовищі; досягнення високої системної гнучкості через швидке реагування на зміни зовнішніх і внутрішніх умов функціонування.

Основними функціями міжнародної транспортної логістики в системі міжнародного бізнесу є оптимізація руху матеріальних, фінансових та інформаційних потоків, що виходять за межі національних економічних систем; забезпечення ефективного формування й функціонування міжнародних логістичних систем, асоціацій чи союзів; підвищення якості логістичного сервісу, у тому числі й транспортно-експедиційного обслуговування; розвиток інтеграційних процесів в економіці; підвищення конкурентоспроможності продукції національних виробників на міжнародному ринку за рахунок зниження логістичних витрат.

Розвиток міжнародного бізнесу, а, відповідно, і логістики, здійснив істотний вплив на транспортну політику й структурні зміни в характері діяльності підприємств транспортної галузі. Задля досягнення синхронізації роботи транспорту та виробництва в господарській діяльності фірм із кінця 70-х рр. почали широко застосовуватися системи «канбан» і «just in time». Така технологія дала змогу працювати без дорогого складського господарства, прискорити оборот капіталу й різко скоротити нормативи запасів матеріальних цінностей (наприклад, у Японії вони становлять 2–5-добову

потребу, а на автоскладальному заводі «Ніссан» запас комплектуючих деталей розрахований усього на дві години роботи головного конвеєра [4, с. 256].

Специфіка підходів до оцінки транспортної логістики передбачає наявність ключових елементів: транспортного забезпечення постачання, виробництва й збуту як інтегруючої ланки в структурі транспортно-логістичної системи; вантажопотоку як різновиду матеріального потоку, що функціонує в межах транспортно-логістичної системи; транспортно-логістичного менеджменту як інструменту управління транспортно-логістичною системою.

У нормативно-правовій базі України цілісне спеціальне законодавче врегулювання діяльності транспортної логістики лише створюється. Закони, що видаються в порядку поточного законодавства, регулюють різні сторони транспортно-логістичних відносин. Базовим виступає Закон України «Про транспорт» від 10 листопада 1994 р., що визначає правові, економічні, організаційні й соціальні основи діяльності транспорту.

Перспективи формування сучасної нормативно-правової бази у сфері логістики Україна пов'язує з активною участю в діяльності європейських організацій, що визначають напрями розвитку міжнародного економічного співробітництва та механізми взаємодії між країнами, у т. ч. у сфері транспорту: Європейської конференції міністрів транспорту (ЄКМТ), що працює в складі Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСД); комітетів Європейської економічної комісії ООН (Комітету з транспорту та Підкомітету із внутрішнього транспорту з інтермодальних перевезень і логістики; Комітету з торгівлі в складі Центру з питань спрощення й модернізації процедур торгівлі та електронного бізнесу (СЕФАКТ) тощо [5, с. 21].

Реалізація транспортної стратегії, яку розпочато з 2010 р., здійснюється на підставі Концепції сталої національної транспортної політики розвитку всіх видів транспорту в рамках проектів технічної допомоги ЄС: Twinning «Підтримка розробки та імплементації транспортної політики в Україні» та «Підтримка інтеграції України в транс'європейську транспортну мережу ТЕМ-Т». На цьому етапі завершено реалізацію проекту Twinning «Підтримка розробки та імплементації транспортної політики в Україні», головна мета якого – передача українським спеціалістам передового досвіду Європейського Союзу в транспортній галузі. Фінансування проекту в розмірі близько 1 млн євро здійснювалося Європейським Союзом [9].

Задля визначення пріоритетних проектів подальшого розвитку пан'європейської транспортно-логістичної системи (ТЛС) до 2020 р. та вдосконалення сполучення між ЄС і сусідніми країнами на підставі пропозицій країн-членів і країн-кандидатів на вступ у 2004 р. створено групу високого рівня з питань транс'європейських транспортних мереж у складі представників країн – членів ЄС, країн-сусідів і низки банків. Основною метою групи стало визначення обмеженої кількості пріоритетних проектів, розміщених на основних коридорах, які візьмуть на себе великі обсяги перевезень між країнами розширеного ЄС і сприятимуть посиленню зв'язків ЄС із сусідніми країнами, розвитку міжнародної торгівлі й міжнародного бізнесу.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Українські суб'єкти господарювання – активні учасники міжнародного бізнесу. Для його ефективного ведення потрібно використовувати сучасні методи міжнародного менеджменту й, зокрема, міжнародної транспортної логістики як одного з його складників. Менеджмент логістики включає управління постачанням, внутрішньовиробничу логістику та логістику збуту (розподілу) і має спиратися на прогресивну нормативно-правову базу. Перспективи її формування у сфері логістики Україна пов'язує з активною участю в діяльності європейських організацій, що визначають напрями розвитку міжнародного економічного співробітництва та механізми взаємодії між країнами у сфері транспорту. Розвиток та ефективність ведення міжнародного бізнесу в Україні значною мірою визначатимуться освоєнням сучасних методів управління міжнародною транспортною логістикою, що передбачає подальше дослідження її змісту та особливостей.

Джерела та література

1. Бауэрске Дональд Дж. Логистика: интегрированная цепь поставок : пер. с англ. / Дональд Дж. Бауэрске, Дейвид Дж. Клосс. – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2001.
2. Дідівський І. М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : навч. посіб. / І. М. Дідівський. – К. : Знання, 2006.
3. Міжнародний менеджмент : навч. посіб. / В. С. Білозубенко, О. В. Озаріна, А. А. Семенов ; за ред. проф. О. Б. Чернеги. – К. : Центр навч. л-ри, 2006.

4. Неруш Ю. М. Логистика : учеб. для вузов / Ю. М. Неруш. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2000.
5. Прейгер Д. К. Стратегічні напрями розвитку транспортної галузі України у післякризовий період / Д. К. Прейгер. – К. : НІСД, 2011.
6. Смирнов І. Г. Міжнародна логістика як фах: нові можливості в контексті європейської інтеграції України / І. Г. Смирнов // Проблеми розвитку прикордонних територій та їх участі в інтеграційних процесах : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 12–13 квіт. 2006 р.). – Луцьк : [б. в.], 2006.
7. Соколова О. Є. Теоретико-методологічні основи формування транспортно-логістичної системи України / О. Є. Соколова // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури : зб. наук. пр. – К. : НАУ, 2010. – № 27.
8. Тридід О. М. Логістика : навч. посіб. / О. М. Тридід, К. М. Таньков, Ю. О. Леонова. – К. : Вид. дім «Професіонал», 2008. – 176 с.
9. Україна досягла значних результатів у адаптації транспортних норм до європейських. Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=243917314
10. Фролова Л. В. Логістичне управління підприємством: теоретико-методологічні аспекти : монографія / Л. В. Фролова. – Донецьк : ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2004.

Сыщук Андрей. Транспортная логистика как условие эффективного ведения международного бизнеса. В статье рассматриваются содержание и роль транспортной логистики как одно из условий эффективного ведения международного бизнеса. Международный бизнес является одной из движущих сил экономической глобализации и проявляется в распространении предпринимательской деятельности за пределы национальной экономики. Управление международным бизнесом осуществляется в разнообразных сферах, среди которых все более весомое место занимает менеджмент логистики как организационный процесс формирования и управления системой обслуживания различных сегментов мирового рынка. Менеджмент логистики включает управление снабжением, внутрипроизводственной логистикой и логистикой сбыта (распределения). В каждой из названных подсистем представлена транспортная логистика как своеобразное интегрирующее начало в общей системе логистики. Обострение конкурентной борьбы на мировых рынках товаров и услуг обуславливает поиск путей повышения эффективности ведения международного бизнеса украинскими предприятиями. В значительной мере это будет определяться освоением методов управления международной транспортной логистикой, что предполагает дальнейшее исследование её содержания и особенностей.

Ключевые слова: логистическая система, транспортная логистика, международный бизнес.

Syshchuk Andriy. Transport Logistic as a Factor of Effective Doing International Business Conduct. This article analyses content and role of transport logistics as an important factor of effective international business conduct. International business is one of the moving forces of economic globalization. It spreads entrepreneurial activity beyond the national economy. International business management is conducted in different spheres, where logistics management as a process of formation and management of the system of maintaining different segments of international market plays more important role. Logistical management includes supply management, in-plant logistics and sales logistics. Each mentioned subsystem consists of transport logistics as an integral part of joint logistical system. Escalation of goods and services competition on the world market determines search for intensification of doing international business by Ukrainian firms. Mainly it will be determined by utilization of management of international transport logistics methods, which assumes further research on this subject.

Key words: logistic system, transport logistic, international business.

Стаття надійшла до редколегії
21.03.2013 р.

УДК 339

**Андрій Сищук,
Алла Клімович**

Кон'юнктура світового зернового ринку в контексті продовольчої проблеми

У статті визначено поняття «кон'юнктури світового зернового ринку» та чинників, що на неї впливають, у контексті продовольчої проблеми. Розглянуто основні показники світового виробництва, споживання, запасів і